Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Lausunto 5.6.2018

Viite U 28/2018 vp

EUROOPAN KOMISSION EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI EUROOPAN TYÖVIRANOMAISEN PERUSTAMISESTA

EHDOTUKSEN SISÄLTÖ

Komissio antoi asetusehdotuksen Euroopan työviranomaisen (ELA) perustamisesta (COM(2018) 131 final) 13.3.2019 osana sosiaalista oikeudenmukaisuutta koskevaa pakettia ja toimenpiteitä, joilla otetaan käyttöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari. ELA:n perustamisen vauhdittamiseksi käynnistettiin neuvoa-antava ryhmä, jossa mm. jäsenvaltiot ovat mukana.

ELA:n tavoitteena on edistää työvoiman oikeudenmukaista liikkuvuutta sisämarkkinoilla. Se avustaisi jäsenvaltioita ja komissiota asioissa, jotka liittyvät työvoiman rajat ylittävään liikkuvuuteen ja sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamiseen unionissa.

ELA:n tehtävät olisivat operatiivisia:
- tietojen ja palvelujen tarjoaminen yksityishenkilöille ja työnantajille; sekä
- jäsenvaltioiden tukeminen yhteistyössä, tiedonvaihdossa, samanaikaisissa tai yhteisissä tarkastuksissa, riskinarvioinnissa, valmiuksien kehittämisessä, sovittelussa ja rajat ylittäviin työmarkkinahäiriöihin liittyvässä yhteistyössä.

TYÖVIRANOMAISEN TEHTÄVÄT SEKÄ ORGANISAATIO JA BUDJETTI

ELA olisi uusi vuonna 2019 käynnistyvä EU-virasto, joka olisi täydessä toiminnassa vuonna 2023. Toimipaikasta päätetään aikanaan erikseen.

Tarkoitus on parantaa nykyisiä toimia koordinaation ja synergioiden avulla. Pitkälti kysymys on hajallaan olevien unionin tason operatiivisten toimien kokoamisesta yhteen pysyvään rakenteeseen. Unionin tasoista uutta "tarkastusviranomaista" ei olisi tarkoitus luoda.
ELA hoitaisi jatkossa Eures -verkoston Euroopan koordinointitoimiston hallintoa, josta tällä hetkellä huolehtii komissio, ja korvaisi seuraavat lakkautettavat EU –elimet:

- työntekijöiden vapaata liikkuvuutta käsittelevä tekninen komitea;
- työntekijöiden lähettämistä työhön toiseen jäsenvaltioon käsittelevä asiantuntijakomitea;
- sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista käsittelevän hallintotoimikunnan tekninen komitea, tilintarkastuslautakunta ja sovittelulautakunta; ja
- pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävä eurooppalainen foorumi.

Hallinto- ja johtamisrakenteen muodostaisivat hallintoneuvosto, jossa olisivat jäsenvaltioiden ja komission edustajat; toimitusjohtaja (oikeammin pääjohtaja); ja neuvoa-antava sidosryhmien edustajien ryhmä, joka koostuisi unionin tason työmarkkinaosapuolista. Työryhmiä tai asiantuntijapaneeleja voitaisiin perustaa erityisten tehtävien hoitamista tai tiettyjä toiminta-aloja varten.

Viraston kustannukset vuosille 2019 - 20 olisivat noin 33 miljoonaa euroa ja vuonna 2023 noin 51 miljoonaa euroa. Nykyisen rahoituskehyskauden kustannuksista 70 % otettaisiin uudelleen kohdentamalla EU:n työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskevan ohjelman (EaSI) varoja sekä työllisyyden ja liikenteen toiminta-alojen itsenäisistä budjettikohdista. Loput 30 % saataisiin ottamalla käyttöön otsakkeen 1 a liikkumavaraa. Henkilöstöä olisi noin 140, johon sisältyvät 60 jäsenvaltioiden lähettämää kansallista yhteyshenkilöä.

VAIKUTUKSET

Ehdotus ei puutu toimivaltasuhteisiin eikä aineelliseen lainsäädäntöön, vaan tarkoitus on parantaa unionin lainsäädännön toimeenpanoa. Muutostarpeita kansallisiin säännöksiin ei ole nähtävissä.

ELA edistäisi rajat ylittävää liikkuvuutta ja toimivia sisämarkkinoita. Tiedon ja yhteistyöverkostojen kokoaminen yhdelle viranomaiselle edistäisi henkilöiden ja työnantajien oikeuksien ja velvollisuuksien parempaa toteutumista. ELA:n avulla voidaan mm. kehittää laadukkaiden tietojen ja palveluiden antamista työvoiman rajat ylittävään liikkuvuuteen liittyvistä oikeuksista, velvollisuuksista ja mahdollisuuksista; edistää yhdenvertaista kohtelua; sekä tehostaa valvontaa ja torjua erilaisia väärinkäytöksiä. Työntekijöiden lähettämiseen liittyvien tilanteiden tehokkaampi hallinta edistäisi yritysten tasavertaista kilpailua.

Myös sosiaaliturvan yhteensovittamisen osalta tiedon ja yhteistyöverkostojen kokoamisesta yhdelle viranomaiselle on nähtävissä lisäarvoa sekä henkilöiden ja työnantajien oikeuksien ja velvollisuuksien parempaa toteutumista, kun sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevaa unionin lainsäädäntöä sovelletaan rajat ylittäviin tilanteisiin, joissa henkilö siirtyy yhden maan sosiaaliturvajärjestelmästä toiseen. Esim. rajat ylittävissä tilanteissa, joissa henkilö siirtyy yhden maan sosiaaliturvajärjestelmästä toiseen, on harmaata aluetta.

Suomi voisi saada hyötyjä ELA:sta parantuvan tiedonvaihdon ja yhteistyön, jäsenmaille tarjottavan tuen sekä valmiuksien parantamisen kautta. Välillisesti taloudellista hyötyä tulisi esim. liikkuvuuden parantumisesta, työnantajavelvoitteiden asianmukaisen hoitamisen tehostumisesta rajat ylittävissä tilanteissa ja harmaan talouden torjunnasta.

Vaikka yleiskuva työviranomaisesta ja sen vaikutuksista on lähtökohtaisesti myönteinen, ehdotus herättää yksittäisiä kysymyksiä. ELA:n lopullinen luonne ja tehtävät ovat ratkaisevia vaikutusten kannalta.

VALMISTELU

Asiaa ovat valmistelleet työ- ja elinkeinoministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö tiiviissä yhteistyössä. EU –asioiden komitean jaostot ovat käsitelleet asiaa seuraavasti:

- sosiaaliasiat (EU-25) 9.4.2018 ja kirjallinen menettely 26.4.2018;
- työsuojelu (EU-26) kirjallinen menettely 26.4.2018;
- henkilöiden liikkuvuuteen liittyvät sosiaaliturvakysymykset (EU-27) 13.4.2018 ja kirjallinen menettely 26.4.2018;
- työoikeus (EU-28) 7.5.2018 ja kirjallinen menettely 26.4.2018; sekä
- työllisyys (EU-29) 25.5.2018 ja kirjallinen menettely 26.4.2018.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus on antanut lausuntonsa 16.5.2018.

Asiaa on käsitelty neuvoston sosiaalityöryhmässä 23.4.2018, 23.5.2018 ja 30.5.2018. Käsittelyä ei enää jatketa Bulgarian puheenjohtajuuskaudella.

Jäsenvaltiot suhtautuvat yleisesti myönteisesti ehdotuksen tavoitteisiin ja rakentavasti sen jatkokäsittelyyn huolimatta siitä, että on nostettu esiin erilaisia selvitettäviä asioita, erityisesti sosiaaliturvan koordinaation osalta. ELA:sta tulee saada todellista lisäarvoa, eikä kansalliseen toimivaltaan, sääntelyyn ja asiantuntemukseen tule puuttua eikä aiheutua päällekkäisyyksiä. ELA:n kokonaiskustannukset ja vaikutukset unionin ja kansallisiin budjetteihin ovat herättäneet huolta. Pohjoismaat ovat nostaneet esiin työmarkkinamallinsa, jossa työmarkkinaosapuolilla on tärkeä rooli. Ainoastaan Ruotsin valtiopäivät on katsonut, että ehdotus on vastoin toissijaisuusperiaatetta.

TIIVISTELMÄ VALTIONEUVOSTON ALUSTAVASTA KANNASTA

Suomi tukee yleisesti ehdotuksen tavoitteita, joilla mm. pyritään edistämään valtioiden rajat ylittävää liikkuvuutta ja sosiaaliturvan yhteensovittamista, pimeän työn ja väärinkäytösten torjumista sekä hallinnon yksinkertaistamista ja tehostamista.

Työviranomaisella tulee saada aikaan lisäarvoa, eikä se saa supistaa kansallisten viranomaisten toimivaltuuksia tai työmarkkinajärjestöjen roolia niiden valvoessa työehtosopimusten noudattamista eikä myöskään sosiaaliturvalainsäädännön toimeenpanossa. ELA:n tulee tukea kansallisten viranomaisten toimintaa ja täydentää muita EU -rakenteita työvoiman rajat ylittävän liikkuvuuden ja sosiaaliturvan koordinoinnin alalla.

Ehdotukseen sisältyy aineksia, jotka edellyttävät lisäselvitystä, erityisesti sosiaaliturvan koordinoinnin osalta. Lisäksi olisi varmistettava, että kokonaiskustannukset eivät olennaisesti nouse ottaen huomioon

virastoon sulautuvat nykyiset toimet ja saatava hyöty. Uuden kauden rahoituskehykseen otetaan kantaa erikseen.

Hallitusneuvos Lippe Koivuneva